

Buurtfeesten en banale racisten

S traks worden ze afgeschaft. Wilders gruwet ervan, de VVD vindt het een goede bezuinigingspost en zelfs Groen-Links wil liever banen – alsof dat de keuze is. Daarom heb ik afgelopen weekend nog snel even een multicultureel buurtfeest in een probleemwijk bezocht. Toegegeven: het is geen spetterende successory van intercultureel contact of integratie. De interculturele interactie is beperkt. Hollandse ouderen bij elkaar aan een tafel, Turkse vrouwen aan een andere, en Marokkaanse daar weer naast. Voor de architectuurwandeling meldden zich alleen hoger opgeleide autochtonen. Bij de quiz over actievelingen in de buurt hangen alleen foto's van Hollanders. De Surinaamse en Marokkaanse actievelingen met wie ik de buurt doorneem, zeggen daar niks van.

De kinderen mengen wel, tijdens het schilderen of de hardlooppwedstrijd. In hun eentje een liedje zingen voor het publiek doen alleen de Nederlandse kinderen. Contact is er soms, een beetje. Een Turkse man vraagt of ik met hem wilde schaken. Helaas kan ik dat niet. Een Marokkaanse vrouw vertelt me hoe ze woont: met zijn vieren in een tweekamerwoning.

Haar buurvrouw heeft het beter getroffen. Een Turkse vertelt trots over haar koopwoning. Zo zijn er kleine contactjes, rond de dansvloer, in de rij bij het eten, zittend in de zon op het grasveld. Als je echt diepgaande ontmoetingen wilt, moet je die organiseren. Maar ook zulke voorzichtige en onhandige toenaderingen hebben een eigen kwaliteit. Tafereeltjes van de boel bij elkaar houden.

Je hoeft helemaal geen racistische motieven te hebben om Wilders te stemmen. Er zijn talloze andere redenen. Voor behoud van sociale zekerheid, voor hard aanpakken van criminaliteit, tegen het CDA. Voor een betere ouderenzorg en behoud van de hypotheekrenteaftrek. Tegen gepolder en compromissen, regels en bureaucratie, en dus tegen de overheid en de politiek. Veel Wildersstemmers zijn geen overtuigde racisten. Wel zijn het mensen die het overtuigde racisme van Wilders geen onoverkomelijk probleem vinden. Die misschien zelf niet veel tegen moslims hebben, maar er niet zo mee zitten dat iemand namens hen islamofobe haatpraat uitslaat.

Dat lijkt toch wel weer erg veel op Duitsland in de jaren dertig, zoals Marcus Zusak treffend verbeeldt in

zijn roman *The book thief*. Niet-joodse Duitsers zijn enthousiast over Hitler omdat hij werk en welvaart belooft en omdat hij Duitsland zijn (door de Eerste Wereldoorlog gekrenkte) trots teruggeeft. Op Hitlers verjaardag op 20 april 1940 zingen, dansen en marcheren ze en verbranden boeken. Over Joden gaat het niet en de Joodse inwoners laten ze nog met rust.

Niet alleen het virulente racisme maar vooral ook het banale, onovertuigde racisme moet ons momenteel zorgen baren. Want dat laatste kenmerkt de aanhang van Wilders. Ook degenen die zeggen dat ze niets tegen moslims hebben maar gewoon fatsoenlijke ouderenzorg willen. Zorgelijk is niet hun racisme, maar dat ze zo gemakkelijk over Wilders' racisme heenstappen. Juist zij zijn gevaarlijk omdat ze Wilders groot maken.

Overtuigde racisten zijn er niet zoveel, dat weet Wilders dondersgoed. Daar kun je geen grote volkspartij met regeringsmacht van maken. Maar banale racisten, die zich er niet zo druk om maken dat anderen racistisch zijn terwijl ze zeggen dat ze dat zelf niet zijn, die zijn er bij bosjes. Zulk racisme kan gemakkelijk tot virulent racisme worden opgestookt, al duurt dat in een beschaafd land

Combinatie van rassenhaatpraat en politieke macht is effectief

wel een paar decennia. Hitler deed er meer dan twintig jaar over.

Racisme, interetnische conflicten en interetnische haat zijn eerder de default-mode van interculturele interactie dan de uitzondering. Dageelijks zien we daar de voorbeelden van, van Kirgizië en Somalië tot en met België. Je hoeft als politicus maar weinig te doen om etnische onvrede op te stoken en te laten escaleren. Een bescheiden ontstekingsmechanisme is voldoende, want brandbaar materiaal is er in overvloed. Ik ben geen historicus maar ik heb de indruk dat de combinatie van openlijke rassenhaatpraat en aanzienlijke politieke macht altijd effectief was. Dat je stevast van latente onverschilligheid actieve haat kunt maken. De boel tegen elkaar opstoken, daar is weinig voor nodig. Dat is geen kunst, want daar ligt alles al voor klaar. De boel bij elkaar houden is de kunst. De kleine toenaderingen van een buurtfeest zijn goud waard.

Evelien Tonkens is bijzonder hoogleraar actief burgerschap.